

Veilig op Straat: Het Melden Van Seksuele Intimidatie

Het effect van sociale steun en self-efficacy op de meldingsbereidheid van seksuele intimidatie in de openbare ruimte.

Radboud Universiteit Nijmegen

Dayenne Buist (4287606)

In opdracht van VizierOost en de gemeente Enschede

Onder begeleiding van dr. C.P.M. van Halen, Radboud Universiteit Nijmegen en Eveline Hilten-Rutten, VizierOost

Master thesis Gedragsverandering

Faculteit der Sociale Wetenschappen

Radboud Universiteit Nijmegen

1 juli 2021

Woordenaantal: 6981

Samenvatting

Seksuele intimidatie is een groot probleem wereldwijd en ook in Nederland zijn er signalen dat er iets moet veranderen aan de onveiligheid op straat. Echter worden er nog weinig meldingen gedaan. Hierdoor kan het probleem blijven voortbestaan en het mentale welzijn van velen beïnvloeden. Dit onderzoek brengt via een vragenlijst (Studie 1, N = 53) de aard en omvang van seksuele intimidatie in Enschede in kaart en onderzoekt hoe de meldingsbereidheid van seksuele intimidatie verhoogd kan worden. Het tweede doel is gepoogd te bereiken door een interventie die sociale normen en self-efficacy benadrukt (Studie 2, N = 142). Dit omdat men meer geneigd is gedrag te laten zien als er het vertrouwen is dat het uitgevoerd kan worden en dat potentiële melders gemotiveerd kunnen worden door de steun van anderen. Uit Studie 1 is gebleken dat seksuele intimidatie in de openbare ruimte regelmatig voorkomt, maar weinig gemeld wordt omdat er twijfels bestaan over voornamelijk het nut van melden. In Studie 2 is geen significant effect gevonden van een poster met de genoemde psychologische aspecten op de meldingsbereidheid van seksuele intimidatie in de openbare ruimte. Vervolgonderzoek zou kunnen onderzoeken hoe de waargenomen meerwaarde van melden alsnog verhoogd kan worden.

Toen in 2017 de zaak van Harvey Weinstein en het seksuele misbruik waaraan hij zich schuldig had gemaakt wereldwijd bekend werd, ontplofte de hashtag #MeToo op de sociale media. #MeToo was een hashtag die gebruikt werd om aan te geven dat iemand een vorm van seksuele intimidatie of -geweld had meegemaakt (Jaffe, 2018)¹. Onder seksuele intimidatie wordt verstaan: verbaal, non-verbaal of fysiek gedrag met een seksuele betekenis dat als doel of gevolg heeft dat de waardigheid van een persoon wordt aangetast, in het bijzonder wanneer een dreigende, vijandige, vernederende of kwetsende situatie wordt gecreëerd (de Haas, 2012). Toen #MeToo over de hele wereld viraal ging, groeide het bewustzijn dat verschillende vormen van seksuele intimidatie nog regelmatig voorkomen.

Ondanks toenemende aandacht voor seksuele intimidatie, voelen vrouwen zich nog vaak onveilig en hebben zij nog vaak te maken met seksueel grensoverschrijdend gedrag. 43% van de vrouwen voelt zich onveilig in de openbare ruimte (European Union Agency for Fundamental Rights (FRA), 2014). Een onderzoek door Plan International (Plan International, 2018) bevestigt dit beeld. Via een app konden incidenten van seksuele intimidatie op een stadskaart worden aangegeven. Dit onderzoek vond plaats in verschillende steden verspreid over de wereld, namelijk: Delhi, Kampala, Lima, Madrid en Sydney. In elk van deze steden bleken vrouwen ervaring te hebben met seksuele intimidatie in de openbare ruimte. waardoor zij zich zorgen maken over hun fysieke veiligheid. Daarnaast ervaren zij boosheid dat deze ervaringen niet voldoende serieus worden genomen en er vooralsnog weinig aan het probleem wordt gedaan.

Ervaringen van seksuele intimidatie in de openbare ruimte zijn ook in Nederland in kaart gebracht. Een onderzoek uit 2012 bracht aan het licht dat 11% van de mannen en 31% van de vrouwen tussen de 15 en 25 jaar ooit in zijn of haar leven seksueel grensoverschrijdend gedrag heeft meegemaakt. In de leeftijdscategorie 25 tot 71 jaar was dit bij de mannen 13% en bij de vrouwen 42% (de Haas, 2012). Een onderzoek dat gedaan is in Rotterdam laat echter een nog schrijnender beeld zien: wanneer er naar een breed scala aan seksueel grensoverschrijdende gedragingen wordt gekeken, gaf 94% van de steekproef aan dit meegemaakt te hebben in het jaar voorafgaand aan het onderzoek (Fischer & Sprado, 2017). Hetzelfde onderzoek uit Rotterdam wees uit dat vooral jonge, hoogopgeleide vrouwen het slachtoffer van seksuele intimidatie zijn.

De bovenstaande gegevens tonen aan dat er discrepanties bestaan tussen de cijfers die bekend zijn bij verschillende instanties over de aard en omvang van seksuele intimidatie in Nederland. Dat de cijfers niet altijd overeenkomen komt voor een deel doordat seksuele intimidatie lang niet altijd herkend en als zodanig gemeld wordt (Philips et al., 2019). Dit komt ook naar voren in de hoeveelheid meldingen die bij officiële instanties worden gedaan. In de literatuur worden

¹ In het huidige onderzoek worden de richtlijnen van de 7^e editie van APA-handleiding gehanteerd.

meldingspercentages genoemd van 6% tot 17% vanuit slachtoffers van seksuele intimidatie (Plan International, 2018; Foster & Fullagar, 2018; Philips et al., 2019; Fileborn, 2019).

Wanneer er niet gemeld wordt, bestaat het risico dat daders hun gedrag voortzetten, doordat het gedrag voor officiële instanties moeilijker in kaart te brengen is (Kelder, 2020). Als seksuele intimidatie op de oude voet blijft doorgaan zijn er gevolgen op de lange termijn voor de vrouwen die dit meemaken (Foster & Fullagar, 2018). Deze gevolgen zijn vooral merkbaar in de minder grote onbevangenheid waarmee zij over straat lopen, inperking van vrijheden en daadwerkelijke onveiligheidsgevoelens (Foster & Fullagar, 2018). Ook geven Foster en Fullagar (2018) in hun onderzoek aan dat er bij de slachtoffers negatieve effecten zijn op de fysieke en mentale gezondheid, meer ziekteverzuim en een lager levensgeluk.

De negatieve effecten van seksuele intimidatie werden nog eens extra aangestipt toen in 2020 een petitie verscheen op initiatief van een Enschedese studente. Hierbij werd vermeld dat in een aantal gebieden binnen Enschede sprake is van seksuele intimidatie in de openbare ruimte. Het gaat hier onder andere om opmerkingen, achtervolgen naar huis en ongewenste aanrakingen. Op tegenspraak volgt regelmatig een bedreiging. Deze incidenten zouden 's avonds plaatsvinden, maar ook overdag. De initiatiefneemster geeft verder aan dat veel vrouwen in Enschede zich onveilig voelen in hun eigen omgeving (van der Houwen, z.d.). De petitie werd ondertekend door ruim 17.000 mensen.

Naar aanleiding van deze petitie en de overweldigende reacties daarop besloot de gemeente Enschede actie te ondernemen. Hierbij is er vooral gefocust op de meldingsbereidheid van seksuele intimidatie die in de openbare ruimte plaatsvindt, dat wil zeggen winkelgebieden, het openbaar vervoer, parken, pleinen, horeca, etc. Uit gesprekken met verschillende instanties in Enschede die meldingen binnenkrijgen van seksuele intimidatie blijkt dat seksuele intimidatie in de openbare ruimte nog weinig in kaart gebracht is (persoonlijke communicatie, 16 februari 2021). Door de GGD wordt wel onderzoek gedaan naar de seksuele ervaringen van jongeren, waarbij ook gevraagd wordt naar ongewenste seksuele ervaringen. Dit gaat echter vooral om strafbare feiten als aanranding en verkrachting en er blijkt weinig overeenstemming te zijn over wat als intimiderend ervaren wordt (persoonlijke communicatie, 16 februari 2021). Dat er verwarring bestaat over wat wel en niet onder seksuele intimidatie valt, maakt ook dat deze vorm van intimidatie niet gauw gemeld wordt (Fileborn, 2019).

In de literatuur worden naast de verwarring over de definitie van seksuele intimidatie verschillende redenen genoemd dat seksuele intimidatie niet gemeld wordt. Ten eerste zou er sprake zijn van normvervaging. Dit houdt in dat sommige vormen van seksuele intimidatie in de openbare ruimte worden geaccepteerd als normaal, omdat het veelvuldig voorkomt (Philips et al., 2019). Dit sluit aan bij het beeld dat mensen die seksuele intimidatie in de open ruimte meemaken vaak

twijfelen aan de ernst van de situatie (Philips et al. 2019; Freedman-Weiss et al., 2020). Dit laatste speelt ook een rol omdat er geen consensus bestaat over welke gedragingen er wel en niet onder seksuele intimidatie vallen en wat er gemeld kan worden (Philips et al., 2019; Fischer & Sprado, 2017).

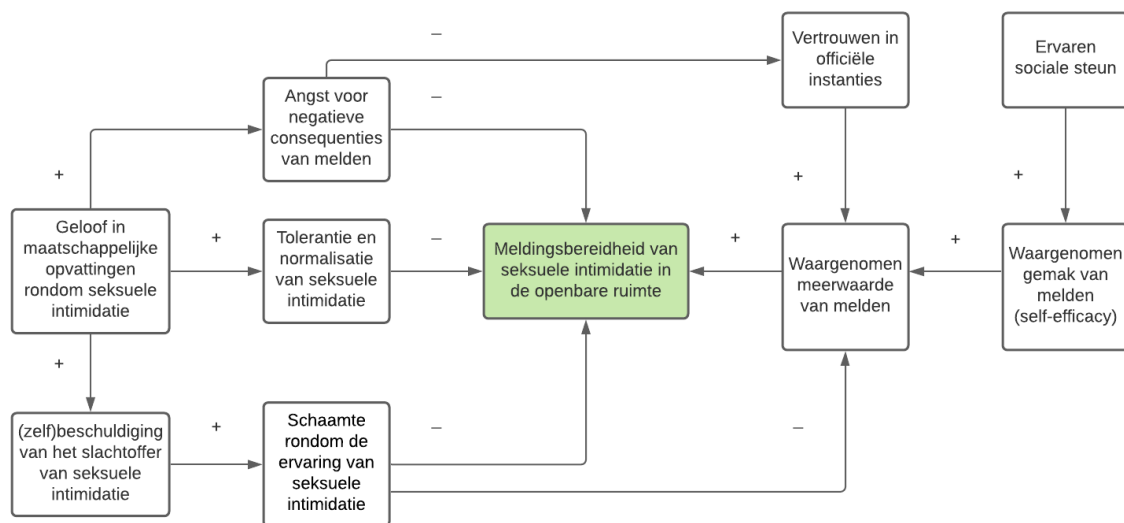
Naast de normalisatie van seksuele intimidatie in de samenleving, spelen ook opvattingen over schuld een rol in de meldingsbereidheid van seksuele intimidatie in de openbare ruimte. Over seksuele intimidatie bestaat een aantal publieke opvattingen. Hieronder vallen opvattingen als dat een vrouw is zelf verantwoordelijk voor wat haar overkomt wanneer zij zich in de openbare ruimte begeeft (Philips et al., 2019). Ook wordt geloofd dat vrouwen de ernst en mate van seksuele intimidatie overdrijven (Herrera et al., 2018). Dit heeft als gevolg dat slachtoffers van seksuele intimidatie regelmatig de angst hebben dat het melden van hun ervaringen negatieve consequenties zal hebben (Philips et al., 2019). Deze angst kan zich richten op reacties vanuit de persoonlijke sociale omgeving of op de reactie van de dader als deze erachter komt dat er een melding is gedaan (Philips et al., 2019; Foster & Fullagar, 2018; Hayes et al., 2020). Ook wanneer het slachtoffer zichzelf niet de schuldige voelt, kan de angst bestaan dat een ander wel de schuld legt bij het slachtoffer (Herrera et al., 2018).

De genoemde opvattingen over schuld zorgen ook vaak voor gevoelens van schaamte bij het slachtoffer (Bailey, 2020). Dit maakt de drempel om naar een officiële instantie te stappen vanuit het oogpunt van het slachtoffer enorm hoog (Bailey, 2020). Daarbij komt dat het proces van melden bij officiële instanties gevoelens oproept bij het slachtoffer die een toekomstige melding kunnen ontmoedigen (Fischer & Sprado, 2017; Taylor-Dunn et al., 2018). Het proces van melden leidt veelvuldig tot psychologische stress en draagt bij aan de schuldgevoelens van het slachtoffer (Taylor-Dunn et al., 2018). Dit komt doordat het melden van seksueel overschrijdend gedrag bij o.a. de politie vaak een langdurig en emotioneel zwaar proces is (Fileborn, 2019).

Ook zijn de reacties van officiële instanties niet altijd zoals de melder had gehoopt. Melders van seksuele intimidatie krijgen regelmatig te horen dat er niks kan worden gedaan of krijgen zelfs helemaal geen reactie of terugkoppeling over hun melding (Philips et al., 2019). Medewerkers van de politie geven aan dat seksuele intimidatie vaak valt in het grijze gebied tussen strafbaar en niet strafbaar gedrag (Fischer & Sprado, 2017). Het komt ook voor dat het slachtoffer gedurende het meldingsproces niet geloofd, beschuldigd, beledigd of opnieuw geïntimideerd wordt (Plan International, 2019). Het rapport over straatintimidatie van Plan International (2019) geeft ook aan dat een dergelijke reactie op een melding het trauma bij het slachtoffer kan versterken. Ook worden de ervaringen van de melder regelmatig gebagatelliseerd, waardoor de ernst van de situatie ook door het slachtoffer in twijfel wordt getrokken en de neiging om in de toekomst weer een melding te doen kleiner wordt (Philips et al., 2019). In Figuur 1 worden alle beschreven factoren samengevat.

Figuur 1

Procesmodel meldingsbereidheid van seksuele intimidatie in de openbare ruimte

Noot. + = deze factor draagt bij een hogere meldingsbereidheid, - = deze factor verlaagt meldingsbereidheid.

Het huidige onderzoek heeft als doel het verhogen van de meldingsbereidheid van seksuele intimidatie in de openbare ruimte in Enschede. Daarnaast dient dit onderzoek om het probleem beter in kaart te brengen en daarmee de basis te vormen voor een doelgerichte aanpak bij het bestrijden van seksuele intimidatie in de gemeente Enschede. Op wetenschappelijk gebied is het huidige onderzoek relevant omdat er nog weinig systematisch onderzoek is gedaan naar het verhogen van de meldingsbereidheid van seksuele intimidatie in de openbare ruimte en extra bevestiging dus nog zeer welkom is. In Groot-Brittannië is een dergelijk onderzoek gedaan door Solymosi, Cella en Newton (2017) in het openbaar vervoer, maar de vraag is of dit kan worden gegeneraliseerd naar de situatie in Nederland.

Om deze doelen te bereiken zal eerst een aantal vragen moeten worden beantwoord, waarvan de belangrijkste: Welke factoren spelen een rol bij de bereidheid om seksueel intimiderend gedrag in de openbare ruimte te melden en hoe kan deze meldingsbereidheid verhoogd worden? Het onderzoek wordt gedaan in twee afzonderlijke stappen. Studie 1 omvat een vooronderzoek, waarin via een vragenlijst in kaart werd gebracht welke factoren er een rol spelen in de keuze om seksuele intimidatie in de openbare ruimte wel of niet te melden. Deze vragenlijst werd afgenomen onder studenten (MBO, HBO en WO) in Enschede. Studie 2 onderzocht hoe het melden van seksuele intimidatie in de openbare ruimte gestimuleerd kan worden. Hoe de studies zijn vormgegeven wordt in de methodesectie verder uitgewerkt.

Methode

Het huidige onderzoek bestond uit twee afzonderlijke deelstudies: het vooronderzoek en de interventiefase. Het vooronderzoek was gericht op het in kaart brengen van de aard en omvang van seksuele intimidatie in Enschede en het vaststellen welke psychologische factoren voor de Enschedese studenten een rol spelen in hun keuze om seksuele intimidatie in de openbare ruimte te melden of voor zich te houden. De interventiestudie testte twee principes uit de gedragsverandering, sociale normen en self-efficacy, om de meldingsbereidheid van seksuele intimidatie te verhogen.

In beide studies is ervoor gekozen studenten als doelgroep te kiezen. Deze keuze is gemaakt omdat werd verwacht dat via onderwijsinstellingen, studie- en studentenvereniging gemakkelijk contact gelegd zou kunnen worden met de doelgroep. Ook werd vanwege de tijdsduur van het onderzoek ervoor gekozen te focussen op één bevolkingsgroep. Dit zou het interpreteren van de resultaten vergemakkelijken en versnellen. Daarnaast was een belangrijke reden voor het kiezen van deze doelgroep het vermoeden van de gemeente dat seksuele (straat)intimidatie veelvuldig voorkomt in het uitgaansleven en het feit dat de petitie uit 2020 vooral onder studenten leefde. Zoals in de inleiding omschreven, geeft ook de literatuur aan dat seksuele intimidatie in de openbare ruimte vooral voorkomt onder jonge vrouwen (Kelders, 2020; Fischer & Sprado, 2017).

Het huidige onderzoek focuste zich op meldingsbereidheid als afhankelijke variabele omdat verschillende factoren en omstandigheden maakten dat daadwerkelijke meldingen moeilijk meetbaar of te interpreteren zouden zijn. De belangrijkste reden dat meldingen in de praktijk geen goede maat zouden kunnen zijn is het feit dat het onderzoek plaatsvond tijdens de COVID-19 lockdowns. Het kan heel goed zijn dat door de lockdown-maatregelen als de avondklok en de beperkte horeca-openstelling seksuele intimidatie op straat minder is voorgekomen of op andere plekken is voorgevallen dan normaal. Daadwerkelijke meldingen zouden hierdoor lager kunnen uitvallen dan in normale omstandigheden. Om deze reden en het feit dat er in de werkelijkheid al erg weinig meldingen worden gedaan werd een proof-of-concept design wenselijk geacht. Zo kan getest worden of ze huidige techniek werkt en het later in gunstiger omstandigheden worden toegepast als dit werkzaam blijkt.

Studie 1

Inleiding en methode

In het vooronderzoek is er een vragenlijst afgenomen die door 90 mensen is ingevuld. Deze vragenlijst was gebaseerd op het Rotterdamse onderzoek naar seksuele intimidatie in de openbare ruimte (Fischer & Sprado, 2019) en aangepast naar de omstandigheden binnen de gemeente

Enschede. De vragenlijst is terug te vinden in bijlage A. Het eerste gedeelte van de vragenlijst ging over de aard en omvang van seksuele intimidatie en het tweede gedeelte ging over de meldingsbereidheid van seksuele intimidatie. Dit tweede gedeelte van de vragenlijst diende ertoe inzicht te krijgen in de redenen dat mensen seksuele intimidatie zouden willen melden en de redenen die ertoe doen besluiten geen melding te doen. De vragen uit dit gedeelte zijn gebaseerd op het procesmodel dat in de inleiding is beschreven. Het vooronderzoek is exploratief van aard en door middel van frequenties is gepoogd inzicht te krijgen in zowel de aard en omvang van seksuele intimidatie in de gemeente Enschede, alsook de beweegredenen van respondenten als het gaat om het melden of niet melden van deze vorm van seksuele intimidatie.

Procedure

De vragenlijst werd via sociale media zoals Facebook, Instagram en LinkedIn verspreid. Ook studietoelaten en studentenverenigingen en verschillende jongerenwerkers werden benaderd om de vragenlijst onder hun studenten te delen. De onderwijsinstellingen en verenigingen werden eerst via e-mail benaderd voor toestemming tot het verspreiden van de vragenlijst. Vervolgens werd een link naar de vragenlijst met een begeleidend bericht verstuurd, die door de benaderde personen op hun sociale mediakanalen kon worden verspreid.

Bij het uitzetten van de vragenlijst is ervoor gekozen geen antwoordverplichting in te stellen. De reden hiervoor was dat het verstandig leek om vanwege de zwaarte van het onderwerp respondenten de vrijheid te geven niet te antwoorden op vragen die ingaan op de eigen ervaringen met seksuele intimidatie in de openbare ruimte.

Deelnemers

Van de oorspronkelijk 90 respondenten hadden 37 respondenten de vragenlijst voortijdig afgebroken en zijn enkel de data van de resterende 53 respondenten meegenomen in de analyse. Hiervan waren er 14 man en 39 vrouw, allen met een Nederlandse afkomst. De gemiddelde leeftijd van de respondenten was 22,68 jaar ($SD = 4,37$) en het opleidingsniveau was in de meeste gevallen HBO (60,4%). Twee respondenten volgden MBO onderwijs (3,8%) en 19 respondenten WO (35,8%). Omdat de respondentengroep erg klein is kan er van de data niet met zekerheid gezegd worden of deze representatief is voor de doelgroep.

Resultaten

Van alle respondenten had 86% in de afgelopen twee jaar seksuele intimidatie in de openbare ruimte meegemaakt. Wanneer alleen werd gekeken naar de vrouwen was dit 97% en in de groep mannen

gaf 57% aan het weleens te hebben meegemaakt. Hierbij moet wel gemeld worden dat slechts 14 mannen de vragenlijst hadden ingevuld. Bovendien is het aannemelijk dat mensen die seksuele intimidatie hebben meegemaakt eerder een dergelijke vragenlijst zouden invullen. Toch lijken vrouwen nog steeds vaker te maken te krijgen met seksuele intimidatie in de openbare ruimte dan mannen ($U = 159, z = -.3,733 p = .000$). Een verder onderscheid tussen groepen op basis van seksuele oriëntatie of opleidingsniveau was met de huidige steekproefgrootte niet te maken.

Wanneer er werd gekeken naar de verschillen tussen ervaringen van mannen en vrouwen per type seksuele intimidatie is zichtbaar dat vooral de vormen nafluiten ($U = 124, z = -.3,129 p = .002$), nastaren ($U = 139,5, z = -.2,856 p = .004$), na-sissen of -klakken ($U = 115,5, z = -.3,440 p = .001$) en seksueel getinte opmerkingen ($U = 113, z = -.3,412 p = .001$) vaker door vrouwen werden ervaren. Dit kan echter ook het geval zijn omdat de meer indringende vormen van seksuele intimidatie in de openbare ruimte überhaupt maar weinig werden meegemaakt in deze groep. In Tabel 1 is weergegeven in welke mate de verschillende vormen van seksuele intimidatie in de openbare ruimte door de respondenten is meegemaakt in de afgelopen twee jaar.

Tabel 1

Mate Waarin Vormen van Seksuele Intimidatie in de Openbare Ruimte Worden Ervaren

	Nooit	1 of 2 keer	3-10 keer	Vaker dan 10 keer	Totaal voorkomen (ongeacht freq.)
Nagestaard	7	8	11	27	46
Nagefloten	13	17	16	7	40
Nageroepen met seksueel getinte opmerkingen (bijvoorbeeld Hé schatje/lekkerding)	16	22	9	6	37
Na-gesist of -geklakt (bijvoorbeeld 'pssst', klakgeluid)	23	15	9	6	30
Achterna gelopen	24	20	6	3	29
Ongewenst aangeraakt	35	15	0	3	18
Nageroepen met seksueel getinte beledigingen (bijvoorbeeld slet/hoer/homo)	34	8	7	3	18
Om seks gevraagd	36	12	3	2	17

In het nauw gedreven met seksuele bedoelingen	41	8	3	1	12
---	----	---	---	---	----

Wanneer gevraagd werd een specifiek incident in gedachten te nemen werden vooral situaties genoemd waarin sprake was van nafluiten (27), staren (22), achternalopen (17), naroeppen (15) en nassissen of -klakken (13). Locaties die veelvuldig werden genoemd waren uitgaansgebieden (12) of winkelgebieden (11), maar ook op drukke wegen en pleinen (8) of in de eigen woonbuurt (6) kwam het voor. Incidenten gebeurden meestal in de avond tussen 20:00 uur en 0:00 uur (34,6%), maar ook overdag (26%) en in de vooravond (23,9%) vond het plaats. De minste incidenten (15,2%) vonden plaats in de nacht van 0:00 uur tot 7:00 uur. Seksuele intimidatie komt voor gedurende alle seizoenen, maar het meest in de lente (39,1 %) en de zomer (30,4%). Daders waren meestal onbekende mannen (zowel alleen als in een groep) in de leeftijd van 18 tot 25 (45,6%) of 25 tot 35 (32,6%). Slechts in 4,3% van de gevallen was de dader een vrouw.

De meest genoemde reacties bij confrontatie met seksuele intimidatie in de openbare ruimte waren negeren (26), zo snel mogelijk doorlopen (25) of afwijzend kijken of gebaren (12). De gevoelens die deze vormen van seksuele intimidatie bij respondenten oproepen zijn ongemak (31), onveiligheid of angst (23) en irritatie (21). Van alle respondenten hadden slechts twee ooit een melding gedaan bij een officiële instantie en zij hadden dat gedaan bij de politie. Beiden gaven aan redelijk tevreden te zijn met de afhandeling van hun melding en dat er onder andere werd gereageerd door meer te gaan surveilleren. Echter werd ook aangegeven dat niet precies duidelijk was wat er verder exact met de melding is gebeurd.

Gevraagd naar de motivaties om te melden of dit juist achterwege te laten, gaven respondenten aan dat voorkomen dat een ander het overkomt (35), laten zien dat het een probleem is (21) en laten zien dat je het afkeurt (20) de belangrijkste overwegingen zouden zijn een melding te doen. Redenen dat respondenten in het verleden niet gemeld hadden, waren voornamelijk twijfel aan de ernst van het incident (24) en twijfel aan het nut van het melden (21). Ook gaven respondenten aan dat zij ervaren dat het probleem niet serieus wordt genomen².

Discussie

Het beeld dat seksuele intimidatie in de openbare ruimte veelvuldig voorkomt, lijkt te worden bevestigd in het huidige onderzoek. In Enschede krijgen veel studenten en voornamelijk vrouwen te maken met deze vorm van intimidatie. Het gaat hierbij vaak om subtiele vormen als nastaren,

² Er waren verschillende open vragen, waar suggesties en overige opmerkingen konden worden gemaakt. De antwoorden hierop zijn geclusterd en terug te vinden in bijlage D.

nafluiten of -roepen en achternalopen. Dit gebeurt vooral in uitgaansgebieden, in winkelgebieden en op straat, op verschillende tijdstippen en verspreid over alle seizoenen. Daders zijn vaak onbekende mannen, van relatief jonge leeftijd. Dit beeld lijkt in overeenstemming met het onderzoek uit Rotterdam (Fischer & Sprado, 2017).

Ook de lage mate waarin gemeld wordt komt naar voren en daarvoor worden verschillende redenen gegeven. Vooral de twijfel aan de ernst van de situatie en twijfels aan het nut van het melden van seksuele intimidatie in de openbare ruimte lijken te worden bevestigd. Ook geven veel respondenten aan in de open vragen dat het probleem maar weinig serieus wordt genomen door officiële instanties, daders en de maatschappij in het algemeen³. Verder wordt aangegeven dat de mogelijkheid te melden of de gedragingen die gemeld kunnen worden onvoldoende bekend zijn. Dit bevestigt het beeld dat in de literatuur naar voren komt. De twijfels over het nut van melden, de ernst van de situatie, de vluchtigheid van de situaties en de normalisatie van het gedrag werden o.a. in het onderzoek van Plan International eerder al aangestipt (Plan International, 2018; Philips et al., 2019; Foster & Fullagar, 2018; Fileborn, 2018).

Bij het interpreteren van de resultaten is het belangrijk enige voorzichtigheid te bewaren. Verschillende omstandigheden gedurende het huidige onderzoek hebben invloed gehad op de uitkomsten van beide studies. Zo was bijvoorbeeld het aantal respondenten lager dan gehoopt. Hiervoor zijn enkele mogelijke verklaringen te noemen, waarvan de belangrijkste de beperkte hoeveelheid tijd die voor het onderzoek beschikbaar was. Andere redenen kunnen zijn dat er strenge regels waren rondom het verspreiden van vragenlijsten via scholen, het feit dat alleen studenten konden reageren op de vragenlijst en het feit dat de vragenlijst alleen in het Nederlands geschreven was.

Een andere reden die mogelijk heeft meegespeeld in de moeilijkheid om respondenten te bereiken was dat studenten mogelijk last hadden van een hoge informatiedruk op sociale media gedurende de lockdown-periode. Volgens onderzoek van Liu, Liu, Yoganathan en Osburg (2021) kan de waargenomen hoeveelheid informatie online een gevoel van vermoeidheid oproepen die maakt dat jonge mensen sterker de neiging hebben sociale media achterwege te laten. De hoge informatiedruk tijdens COVID-19 zou een negatieve invloed hebben gehad op het mentale welzijn van jonge mensen en hun intentie sociale media te gebruiken. Het kan zijn dat hierdoor de bereidheid online vragenlijsten in te vullen in deze periode lager is geweest.

³ Zie aanvullende analyses in bijlage D.

Studie 2

Als er zoveel redenen zijn dat er niet gemeld wordt, blijft de vraag over of er redenen zijn die het melden van seksuele intimidatie in de openbare ruimte motiveren. De literatuur benoemt het waargenomen gemak van melden en de waargenomen meerwaarde van melden als factoren die een slachtoffer kunnen aanmoedigen om toch een melding te doen van seksuele intimidatie (Philips et al., 2019). Ook blijkt uit verschillende onderzoeken dat de reactie die melders krijgen op hun besluit te melden cruciaal is (Philips et al., 2019).

Vanuit de theorie werd verwacht dat mensen die a) een positief beeld hebben van melden, b) het gevoel hebben dat ze weten wat en waar ze kunnen melden en c) het idee hebben dat ze aan een sociale norm voldoen door te melden, een hogere meldingsbereidheid zullen rapporteren (Foster & Fullagar, 2018; Bandura, 2001; Azjen, 1985). Studie 2 onderzocht of een combinatie van drie verschillende beïnvloedingstechnieken de balans kan doen doorslaan naar het doen van een melding van seksuele intimidatie in de openbare ruimte. Hierbij werd uitgegaan van de hypothese dat respondenten die een campagneboodschap te zien krijgen die duidelijk maakt dat melden aan een sociale norm voldoet en dat melden gemakkelijk is een hogere meldingsbereidheid vertonen dan degenen die een campagneboodschap te zien krijgen zonder deze beïnvloedingstechnieken.

Inleiding en methode

Om te testen of een interventie op een effectieve manier de meldingsbereidheid van seksuele intimidatie in de openbare ruimte kan verhogen is er een online experiment gedaan met een between-subjects design. Hierbij werd gebruik gemaakt van één meting, omdat bij het vooronderzoek bleek dat het moeilijk was respondenten te vinden. Dit zou in een design met pre- en postmeting een nog grotere uitdaging zijn, omdat respondenten dan een tweede keer een vragenlijst zouden moeten invullen. Vanwege geringe tijd is daarom voor één meetmoment gekozen. De afhankelijke variabele in dit design was de meldingsbereidheid van seksuele intimidatie. Dit is gemeten via dilemma's. De onafhankelijke variabele in dit design was de conditie, controle of interventie, waarin de respondent is ingedeeld. De interventieconditie bestond uit een cocktail van beïnvloedingstechnieken, waarvan één zich focuste op self-efficacy en de overige twee sociale steun voor het melden van seksuele intimidatie in de openbare ruimte benadrukten.

Deelnemers

Van tevoren is met het programma G*Power een poweranalyse gedaan, waar bepaald werd dat 129 respondenten nodig waren voor een acceptabele power (0.8). Via Facebook is een bericht verspreid waarin vrouwen werden uitgenodigd aan de studie mee te doen. Dit werd uiteindelijk door 164 mensen gedaan. 18 respondenten braken de vragenlijst vroegtijdig af en 4 respondenten waren van het mannelijke geslacht, dus is enkel de data van 142 respondenten geanalyseerd. In de controleconditie waren er 73 respondenten en in de interventieconditie waren dat er 69. De gemiddelde leeftijd van de respondenten was 28,71 (SD = 11,604) en het opleidingsniveau was meestal WO (44,4%) of HBO (31,7%). 8,5% gaf aan MBO te hebben afgerond. De afkomst van de respondenten is in tabel 2 terug te vinden. Bijna alle respondenten hadden een Nederlandse afkomst (92,8%). Overige respondenten kwamen uit België (2,8%) of hadden een gemengde afkomst (4,4%).

Materialen

De materialen die voor Studie 2 zijn gebruikt, bestonden uit een tweetal posters: de controleposter en de interventieposter en een vragenlijst. Beide posters zijn terug te vinden in bijlage B. Er is gekozen voor posters omdat deze verspreid kunnen worden op de plekken waar seksuele intimidatie plaatsvindt, waardoor direct op actie overgegaan kan worden. Dit is belangrijk omdat elke extra stap tot het gewenste gedrag een extra moment is om af te haken. Op deze manier hoeft niet eerst gezocht te worden naar informatie over waar het mogelijk is om te melden. De controleposter had een neutrale boodschap: 'Seksuele intimidatie is niet oké, meld het!' en een voorbeeld van een intimiderende uitspraak: 'Hey mooie dame, we hebben op je gewacht'. Deze boodschap wordt ook gebruikt in de huidige campagne posters van het Meldpunt Seksuele Intimidatie van VizierOost. De interventiegroep kreeg een poster te zien waarin drie beïnvloedingstechnieken werden gecombineerd die inspeelden op self-efficacy en waargenomen sociale steun.

Self-efficacy. Het geloof dat iemand heeft dat diegene in staat is het gewenste gedrag uit te voeren wordt in de theorie aangeduid als self-efficacy (Bandura, 2001). In de context van het huidige onderzoek kan dit op concreet niveau gaan over het vertrouwen in het vermogen een melding te doen en op meer abstract niveau over het vertrouwen dat een individu heeft in zijn of haar vermogen iets te kunnen bijdragen aan de afname van seksuele intimidatie in de openbare ruimte. Uit eerder onderzoek bleek al dat berichten in de media jongvolwassenen kunnen aanmoedigen om in te grijpen bij seksueel grensoverschrijdend gedrag, door toename in waargenomen self-efficacy en collectieve efficacy (Starkey et al., 2019). In de interventieposter is dit verwerkt door het gebruik van een QR-code en de boodschap: 'Meld hier veilig en anoniem'. De mogelijkheid om anoniem en online te melden en direct naar het meldingsformulier doorgestuurd te kunnen worden via de QR-code zou het gevoel moeten verhogen dat een melding doen gemakkelijk is en dus de self-efficacy moeten

verhogen. Bovendien neemt het de stap weg dat gezocht moet worden naar de plek waar de melding moet worden gedaan.

Sociale steun. De sociale normen boodschap zou moeten werken via het principe dat als anderen om jou heen positief staan tegenover het maken van een melding, jouw intentie te melden ook omhooggaat (Foster & Fullagar, 2018). Een manier om een dergelijke sociale norm neer te zetten is het benadrukken dat veel mensen het gewenste gedrag al laten zien. Dit wordt een descriptieve norm genoemd en beschrijft niet zozeer gedrag zoals het zou moeten zijn, maar gedrag dat daadwerkelijk vertoond wordt (White et al., 2011). Wanneer mensen onzeker zijn over welk gedrag passend zou zijn in een bepaalde situatie, zijn zij geneigd om te kijken naar wat anderen doen (Cialdini, 2001). In een ambigue situatie als het ervaren van een subtiele vorm van seksuele intimidatie zou zulke onzekerheid een rol kunnen spelen, waardoor andere personen als model worden gebruikt. De foto die in de interventieposter is gebruikt diende als een altercast. Een altercast plaatst een persoon in een rol die automatisch bepaalde gedragingen zou moeten oproepen (Pratkanis, 2011). In het geval van de huidige interventie was dit de rol 'beschermende vriendin'. De reden dat hiervoor is gekozen is dat uit onderzoek blijkt dat het naar buiten komen met verhalen van seksuele intimidatie regelmatig wordt gemotiveerd door activistische overwegingen of de wil om andere vrouwen te waarschuwen tegen seksuele intimidatie (Fileborn, 2019). Ook in Studie 1 gaven respondenten het voorkomen dat het bij een ander gebeurt het meest frequent als reden aan om wel een melding te overwegen.

De meting. De meldingsbereidheid is gemeten via dilemma's waarin verschillende situaties waardoor iemand zich seksueel geïntimideerd zou kunnen voelen waren omschreven. Aan de hand van deze situaties werden deelnemers gevraagd aan te geven hoe zij geneigd waren te reageren. Hierbij kon telkens gekozen worden tussen twee mogelijke reacties die het spectrum tussen de motivatie om wel of niet te melden dekt. Op een slider konden deelnemers aangeven naar welk van de reacties hun voorkeur meer uitging. In een focusgroep van vijf mensen zijn diverse dilemma's uitgeschreven, waarvan er vier zijn uitgekozen op basis van geloofwaardigheid en de mate waarin ze gevoelens van ambivalentie oproepen. Er is gepoogd hierin zoveel mogelijk aspecten te verwerken die barrières vormen voor het melden van seksuele intimidatie in de openbare ruimte. Er werd verwacht dat door het gebruik van dilemma's sociaal wenselijk antwoorden ontmoedigd zouden worden. De situatieschetsen zijn te vinden in bijlage C.

Procedure

De deelnemers kregen eerst een korte introductie te zien waarin de aanleiding en het doel van het onderzoek worden uitgelegd. Er is hierbij gebruik gemaakt van een coverstory, waarin de deelnemers

in de rol van focusgroep worden gezet om de aantrekkelijkheid van campagneposters te beoordelen. Deze coverstory diende ertoe deelnemers af te leiden van het daadwerkelijke doel van het onderzoek: het meten van de invloed van de twee verschillende campagneposters op de meldingsbereidheid van seksuele intimidatie in de openbare ruimte.

Na het lezen van de introductietekst en het ondertekenen van de toestemmingsprocedure werden de deelnemers doorgestuurd naar het eerste gedeelte van de vragenlijst. Bij dit gedeelte van de vragenlijst kreeg elke deelnemer één van twee mogelijke campagneposters te zien. Aan de hand van de getoonde poster moesten deelnemers 6 stellingen beantwoorden over het voorkomen van de poster. Elk van de stellingen werd beoordeeld op een 7-punts Likertschaal, lopende van helemaal mee oneens (1) naar helemaal mee eens (7). Dit waren de volgende stellingen:

- 1) De poster is opvallend.
- 2) De poster zet mij aan het denken.
- 3) De poster spreekt mij aan.
- 4) De poster geeft me het gevoel dat ik iets kan doen tegen seksuele (straat)intimidatie.
- 5) De poster geeft me het gevoel dat ik er niet alleen voor sta.
- 6) Ik begrijp waar de poster over gaat.

Deze stellingen fungeerden wederom als coverstory om deelnemers af te leiden van het eigenlijke doel van het onderzoek.

Na het beoordelen van de poster werden deelnemers doorgestuurd naar het tweede deel van de vragenlijst, waarin zij werden gevraagd te reageren op de situatieschetsen. Na het beantwoorden van de situatieschetsen volgde het laatste onderdeel van de vragenlijst. Hier werden de demografische gegevens verzameld en werd respondenten de mogelijkheid gegeven een opmerking of suggestie achter te laten. Vervolgens werden de respondenten bedankt en kon de vragenlijst worden afgesloten.

Analyse

Na het verzamelen van de data zijn in SPSS exploratieve analyses gedaan om te controleren of de data aan de assumpties voor een Tweeweg-ANOVA voldeed. De data bleek hiervoor geschikt. Om te testen of er een effect was van type poster op de meldingsbereidheid zoals gemeten via de situatieschetsen is een ANOVA gedaan met als afhankelijke variabele de gemiddelde meldingsbereidheid en als onafhankelijke variabele de conditie. Vervolgens is via een MANOVA gekeken naar de effecten per situatieschets. Als laatste zijn er aanvullende analyses gedaan om te kijken of de posters verschillend werden beoordeeld op de coverstory-vragen. Hiervoor is nog aan

laatste MANOVA gedaan met conditie als onafhankelijke variabele en met de gemiddelde scores per stelling als afhankelijke variabelen.

Resultaten

Uit de analyses bleek dat er geen significant effect is van conditie op de gemiddelde meldingsbereidheid ($F(140,1) = .687, p = .409$). Dit was niet in lijn met de hypothese. Ook wanneer uitgesplitst werd per situatieschets leek conditie geen effect te hebben op meldingsbereidheid ($F(4, 137) = .850, p = .496$). Er kan dus geconcludeerd worden dat mensen die de interventieposter te zien hebben gekregen geen hogere meldingsbereidheid van seksuele intimidatie in de openbare ruimte lieten zien dan de mensen die de controleposter hebben gezien.

Om te beoordelen of de posters verschillend werden beoordeeld door de respondenten is aanvullend een MANOVA gedaan met als afhankelijke variabelen de verschillende dimensies waarop de posters zijn beoordeeld en als onafhankelijke variabele de conditie waarin de respondent ingedeeld was. De resultaten zijn te vinden in Tabel 4.

Tabel 4

Verschillen Tussen de Beoordelingen van de Conditieposter vs. Interventieposter

	Mean Square	F	Sig.	Effectgrootte
Opvallend	17,481	10,384	.002	.069
Zet aan het denken	2,581	1,565	.213	
Aansprekend	14,406	6,677	.011	.046
Empowered	6,451	3,067	.082	
Staat er niet alleen voor	.254	.165	.693	
Begrijpen	3,829	2,487	.118	

Er waren geen significante verschillen tussen de beoordelingen van de posters, behalve op de dimensie 'Opvallend' en op de dimensie 'Aansprekend'. De controleposter ($M = 5,81$) werd gezien als opvallender dan de interventieposter ($M = 5,11$). Ook werd de controleposter ($M = 5,13$) gezien als aansprekender dan de interventieposter ($M = 4,49$). Op basis van deze gegevens is nog een ANCOVA gedaan met als afhankelijke variabele de meldingsbereidheid, als fixed factor de conditie en de scores op de stellingen als covariaten. Ook deze bleek niet significant ($F(1, 134) = .252, p = .616$).

Discussie

De huidige interventie is niet effectief gebleken de meldingsbereidheid van seksuele intimidatie in de openbare ruimte te verhogen. De gerapporteerde meldingsbereidheid van seksuele intimidatie zoals gemeten via situatieschetsen was ongeveer even hoog in de controleconditie als in de interventieconditie. Hieruit kan geconcludeerd worden dat het gebruik van de huidige technieken om self-efficacy te verhogen en de waargenomen sociale norm te veranderen mogelijk geen effect hebben op meldingsbereidheid van seksuele intimidatie in de openbare ruimte. Dit resultaat is niet in overeenstemming met de hypothese. Vanuit het onderzoek van Foster en Fullagar (2018) werd verwacht dat mensen eerder geneigd zijn te melden als zij sociale steun ervaren. Dit effect werd niet zichtbaar in het huidige onderzoek. Er zijn verschillende redenen denkbaar dat geen effect werd gevonden.

Ten eerste kan het zijn dat de situatieschetsen er niet in zijn geslaagd de gevoelens op te roepen die bij een daadwerkelijk geval van seksuele intimidatie in de openbare ruimte een rol spelen. Vanwege ethische overwegingen en de COVID-19 lockdowns ten tijde van het onderzoek was het onmogelijk een meting te doen met echte meldingen van seksuele intimidatie in de openbare ruimte. De meting die is gedaan, blijft daardoor een meting van gesimuleerd gedrag. Onderzoek naar de effecten van virtual reality (VR) op empathie met slachtoffers van seksuele intimidatie (Ventura et al., 2021) heeft aangetoond dat VR meer invloed heeft op gevoelens van empathie dan een verhaal. Het is mogelijk dat iemand zich minder sterk identificeert met een verhaal dan wanneer er, zoals bijvoorbeeld bij VR, ook sprake is van de sensatie zich daadwerkelijk in een intimiderende situatie te bevinden. Eventueel aanwezige effecten zouden daardoor minder sterk uit de verf kunnen komen.

Een andere reden dat een effect is uitgebleven kan zijn dat er een gebrek aan vertrouwen is in officiële instanties ten opzichte van de acties die zij ondernemen tegen seksuele intimidatie. Uit de literatuur blijkt dat slachtoffers van seksuele intimidatie weinig vertrouwen hebben in het optreden van de politie tegen seksuele intimidatie in de openbare ruimte (Plan International, 2018; Philips et al., 2019). Het is zelfs mogelijk dat werknemers van de politie inderdaad minder snel reageren op gevallen van seksuele intimidatie in de openbare ruimte. Een psychologische factor die hierin een rol zou kunnen spelen is de sociale dominantie oriëntatie (SDO) van mensen die een baan hebben bij overheidsinstanties. De SDO van een individu staat voor de mate waarin er wordt geloofd in een hiërarchie in de samenleving, waarin bepaalde groepen een dominantie hebben over andere groepen in de samenleving (Zubielevitsch et al., 2021). Uit de literatuur blijkt dat mensen met een hoge SDO vaker kiezen voor banen die een dergelijke hiërarchie in stand houden, zoals bijvoorbeeld de politie (Zubielevitsch et al., 2021). Ook blijkt dat mensen met een hogere SDO minder situaties interpreteren als seksuele intimidatie (Malone & McHugh, 2021). Zo kan een patroon zijn ontstaan

waarin gevallen van seksuele intimidatie in de openbare ruimte niet als zodanig zijn herkend door medewerkers van officiële instanties, waardoor het vertrouwen in het beleid tegen seksuele intimidatie laag is gebleven.

Naast het gebrekkige vertrouwen in officiële instanties ten aanzien van hun bereidheid te strijden tegen seksuele intimidatie in de openbare ruimte, kan ook de normalisatie van seksuele intimidatie in de openbare ruimte een rol hebben gespeeld. Uit onderzoek naar beweegredenen een melding te doen van seksuele intimidatie blijkt dat gevallen van seksuele intimidatie die opvallend zijn sneller gemeld worden, maar dat dit vooral in informele kringen als de vriendengroep of bij familie gedeeld wordt (Fileborn, 2019). Ook wordt het delen van ervaringen vaak als vorm van activisme gezien, waarbij opgekomen kan worden voor rechten en een waarschuwing kan worden uitgedragen voor andere vrouwen. Deze acties beperken zich echter tot het informele circuit (Fileborn, 2019). In de context van het huidige onderzoek kan het ook zijn dat een boodschap zoals die in de interventie tijd nodig heeft om op de respondenten in te werken en er van een direct effect dus geen sprake is.

Het gebrek aan een direct effect kan ook zijn voorgevallen door inertie. Dit houdt in dat iemand het wel eens is met de inhoud van de verandering, maar de urgentie om in actie te komen wordt nog niet gevoeld (Pratkanis, 2011). Een oplossing hiervoor kan zijn dat het onderwerp op de politieke agenda komt en dat daardoor mensen in andere lagen van de samenleving geïnspireerd worden om ook in actie te komen. Dit wordt een trickle-down effect genoemd (Wo et al., 2019). Onderzoek toont aan dat sociale verandering mogelijk is wanneer het gat tussen persoonlijke opvattingen en maatschappelijke opvattingen wordt gedicht (Scharff, 2019; Orgad, 2020). Het beleid op seksuele intimidatie in de openbare ruimte staat in veel steden nog sterk in de kinderschoenen. Dat veel gemeentes op zoek zijn naar een oplossing voor het probleem is mogelijk nog niet volledig doorgedrongen tot de inwoners van deze steden. In deze situatie is daarom misschien een sterkere impuls nodig dan de huidige interventie kon bieden, zoals bijvoorbeeld meer aandacht voor het onderwerp in de media. Zo zouden de persoonlijke opvattingen dat er iets aan seksuele intimidatie in de openbare ruimte gedaan moet worden kracht bijgezet kunnen worden door een maatschappelijk klimaat van intolerantie ten opzichte van deze vorm van seksuele intimidatie.

Waar het huidige onderzoek er vooralsnog niet in geslaagd is een manier te vinden waarop de meldingsbereidheid van seksuele intimidatie in de openbare ruimte verhoogd kan worden, is het belang van het in kaart brengen van de complexiteiten die daarbij een rol spelen wel duidelijk naar voren gekomen. Het verhogen van meldingsbereidheid is een belangrijke stap in het bestrijden van seksuele intimidatie in de openbare ruimte (Plan International, 2018; Fischer & Sprado, 2017). Het is wenselijk dat er toch een manier wordt gevonden om de meldingsbereidheid van seksuele intimidatie in de openbare ruimte te verhogen of dat er andere manier worden gevonden om

seksuele intimidatie in de openbare ruimte te bestrijden. Seksuele intimidatie in de openbare ruimte is een complex probleem, dat het beste vanuit verschillende invalshoeken benaderd kan worden. Dit zou op verschillende manieren kunnen worden gedaan.

Een eerste invalshoek kan zijn om te onderzoeken welke seksuele mythes in Nederland in stand worden gehouden en geaccepteerd en hoe deze opvattingen bestreden kunnen worden. Wanneer seksuele intimidatie in de openbare ruimte plaatsvindt, roept dit reacties op bij zowel het slachtoffer als de mensen daaromheen. Deze reacties dragen elk op een unieke manier bij aan de acceptatie of juist de afkeuring van het gedrag. Volgens Herrera et al. (2018) draagt de acceptatie van mythes rondom seksuele intimidatie bij aan de normalisatie van het gedrag, wat negatieve uitwerkingen heeft op het slachtoffer en haar herstelproces en de kans verlaagt dat een melding wordt gedaan van de seksuele intimidatie. Zo kan het bijvoorbeeld gebeuren dat wanneer iemand naar buiten komt met zijn of haar ervaringen van seksuele intimidatie, de ervaring door een ander gebagatelliseerd wordt. Dit ontmoedigt een melding bij een toekomstige situatie (Philips et al., 2019; Herrera, 2018; Fischer & Sprado, 2017).

Vervolgonderzoek zou in kaart kunnen brengen welke reacties helpend zijn in de bestrijding van seksuele intimidatie en welke juist bijdragen aan de normalisatie van dit gedrag. Nieuw onderzoek zou zich kunnen focussen op technieken die kunnen bijdragen aan het neerzetten van een maatschappelijk klimaat dat duidelijk maakt dat seksuele intimidatie niet genormaliseerd en geaccepteerd mag worden. Zo zou bijvoorbeeld gekeken kunnen worden naar verschillende manieren om empathie voor slachtoffers van seksuele intimidatie te verhogen, zoals in het onderzoek van Ventura et al. (2021). Ook is het een mogelijkheid te onderzoeken in hoeverre het imago van officiële instanties een rol speelt bij de lage meldingsbereidheid van seksuele intimidatie in de openbare ruimte en wat er gedaan kan worden om politieagenten en handhavers beter voor te bereiden op het in behandeling nemen van meldingen van seksuele intimidatie.

Conclusie

In het huidige onderzoek is gekeken naar welke psychologische constructen bijdragen aan de lage meldingsbereidheid van seksuele intimidatie in de openbare ruimte. Na het in kaart brengen van de aard en omvang van seksuele intimidatie in de openbare ruimte van Enschede is via een interventie gepoogd in te spelen op de sociale normen en gevoelens van onvermogen die een rol spelen bij het bestrijden en melden van seksuele intimidatie in de openbare ruimte. Deze interventie bleek geen effect te hebben op de meldingsbereidheid van seksuele intimidatie zoals gemeten via situatieschetsen. Vervolgonderzoek zou moeten aantonen hoe de waargenomen meerwaarde van het melden van seksuele intimidatie in de openbare ruimte alsnog verhoogd zou kunnen worden.

Referentielijst

- Ajzen, I. (1985). From intention to actions: A theory of planned behavior. In J. Kuhl & J. Beckmann (Eds.), *Action control: From cognition to behavior* (pp. 11–39). Heidelberg, Germany: Springer.
- Bailey, E. C. (2020). *Barriers to Reporting Sexual Harassment: What Encourages Disclosure?* Electronic Theses and Dissertations. 8436. <https://scholar.uwindsor.ca/etd/8436>
- Bandura, A. (2001). Social cognitive theory of mass communication. *Media Psychology*, 3(3), 265–299. https://doi.org/10.1207/S1532785XMEP0303_03
- Cialdini, R. B. (2001). *Influence: Science and practice*. Allyn & Bacon.
- Faul, F., Erdfelder, E., Lang, A.-G., & Buchner, A. (2007). G*Power 3: A flexible statistical power analysis for the social, behavioral, and biomedical sciences. *Behavior Research Methods*, 39, 175-191.
- Fileborn, B. (2018). Naming the unspeakable harm of street harassment: A survey-based examination of disclosure practices. *Violence Against Women*, 25(2), 223-248. <https://doi.org/10.1177/1077801218768709>
- Fischer, T. & Sprado, N. (2017). *Seksuele Straatintimidatie in Rotterdam*. Rotterdam: Erasmus Universiteit Rotterdam
- Foster, P. J., & Fullagar, C. J. (2018). Why don't we report sexual harassment? An application of the theory of planned behavior. *Basic and Applied Social Psychology*, 40(3), 148-160. <https://doi.org/10.1080/01973533.2018.1449747>
- Freedman-Weiss, M. R., Chiu, A. S., Heller, D. R., Cutler, A. S., Longo, W. E., Ahuja, N., & Yoo, P. S. (2020). Understanding the barriers to reporting sexual harassment in surgical training. *Annals of Surgery*, 271(4), 608-613. <https://doi.org/10.1097/sla.0000000000003295>
- Haas, S. de (2012). Seksueel grensoverschrijdend gedrag onder jongeren en volwassenen in Nederland. *Tijdschrift voor Seksuologie*, 36(2), 136-145.
- Hayes, T. L., Kaylor, L. E., & Oltman, K. A. (2020). Coffee and controversy: How applied psychology can revitalize sexual harassment and racial discrimination training. *Industrial and Organizational Psychology*, 13(2), 117-136. <https://doi.org/10.1017/iop.2019.84>
- Herrera, M. D., Herrera, A., & Expósito, F. (2018). To confront versus not to confront: Women's perception of sexual harassment. *The European Journal of Psychology Applied to Legal Context*, 10(1), 1-7. <https://doi.org/10.1016/j.ejpal.2017.04.002>
- Van der Houwen, M. (z.d.). Seksuele intimidatie in Enschede aanpakken. <https://petities.nl/petitions/seksuele-intimidatie-in-enschede-aanpakken>
- Jaffe, S. (2018). The Collective Power of #MeToo. *Dissent*, 65(2), 80-87. <https://doi.org/10.1353/dss.2018.0031>

- Kelders, S. (2020). *Onderzoeksrapportage Veilige Steden Arnhem*. Upgrade 4 You.
<https://straatintimidatie.nl/wp-content/uploads/2021/04/Bijlage-Onderzoeksrapport-Veilige-Steden-Arnhem.pdf>
- Liu, H., Liu, W., Yoganathan, V., & Osburg, V. (2021). COVID-19 information overload and Generation Z's social media discontinuance intention during the pandemic lockdown. *Technological Forecasting and Social Change*, 166, 120600. <https://doi.org/10.1016/j.techfore.2021.120600>
- Malone, D., & McHugh, C. (2021). Individual differences in perception of sexual harassment in University students. <https://doi.org/10.31234/osf.io/mxtr8>
- Orgad, S. (2020). The sociological imagination and media studies in neoliberal times. *Television & New Media*, 21(6), 635-641. <https://doi.org/10.1177/1527476420919687>
- Phillips, K., Ashlee, A., Kalms, N., & Matthewson, G. (2019). *Reporting to Authorities: Girls' and Young Women's Experiences of Reporting Street Harassment*. Plan International. <https://plan-international.org/publications/reporting-to-authorities>
- Plan International. (2018). *Unsafe in the City: The Everyday Experiences of Girls and Young Women*. <https://plan-international.org/unsafe-city>
- Pratkanis, A. R. (2011). *The science of social influence: Advances and future progress*. Psychology Press.
- Qualtrics (2020). Qualtrics (Juni 2021) [Computerprogramma]. <https://www.qualtrics.com/>
- Scharff, C. M. (2019). From 'not me' to 'me too': Exploring the trickle-down effects of neoliberal feminism. *Rassegna Italiana di Sociologia*, 4, 667-691. <https://doi.org/10.1423/96111>
- Solymosi, R., Cella, K., & Newton, A. (2017). Did they report it to stop it? A realist evaluation of the effect of an advertising campaign on victims' willingness to report unwanted sexual behaviour. *Security Journal*, 31(2), 570-590. <https://doi.org/10.1057/s41284-017-0117-y>
- Taylor-Dunn, H., Bowen, E., & Gilchrist, E. A. (2018). Reporting harassment and stalking to the police: A qualitative study of victims' experiences. *Journal of Interpersonal Violence*, 088626051881142. <https://doi.org/10.1177/0886260518811423>
- Ventura, S., Cardenas, G., Miragall, M., Riva, G., & Baños, R. (2021). How does it feel to be a woman victim of sexual harassment? The effect of 360°-Video-Based virtual reality on empathy and related variables. *Cyberpsychology, Behavior, and Social Networking*, 24(4), 258-266. <https://doi.org/10.1089/cyber.2020.0209>
- Violence against women: An EU-wide survey : Main results. (2014).*
- White, K. M., Smith, J. R., Terry, D. J., Greenslade, J. H., & McKimmie, B. M. (2009). Social influence in the theory of planned behaviour: The role of descriptive, injunctive, and in-group norms. *British Journal of Social Psychology*, 48(1), 135-158.
<https://doi.org/10.1348/014466608x295207>

Wo, D. X., Schminke, M., & Ambrose, M. L. (2018). Trickle-down, trickle-out, trickle-up, trickle-in, and trickle-around effects: An integrative perspective on indirect social influence phenomena. *Journal of Management*, 45(6), 2263-2292.

<https://doi.org/10.1177/0149206318812951>

Zubielevitch, E., Cheung, G. W., Sibley, C. G., Sengupta, N., & Osborne, D. (2021). People and the place: Social dominance orientation is reciprocally associated with hierarchy-enhancing occupations over time. *Journal of Management*. 1-27.

<https://doi.org/10.1177/01492063211004993>

Bijlage A Vragenlijst studie 1

Inleiding

Beste student,

Als onderdeel van de Master gedragsverandering aan de Radboud Universiteit en in samenwerking met de gemeente Enschede en Vizier onderzoek ik of mensen bereid zijn seksuele intimidatie te melden.

Ik richt me op de seksuele intimidatie die buitenshuis plaatsvindt (dus bijv. op straat, in de winkelgebieden, in parken of in horecagelegenheden). Om een beter beeld te krijgen van de huidige situatie in Enschede zou ik je willen vragen deze enquête in te vullen.

De antwoorden die je invult zijn vertrouwelijk en worden anoniem verwerkt. De door jou gegeven antwoorden kunnen door de onderzoekers niet gekoppeld worden aan wie je bent.

Je bent vrij in je keuze om deel te nemen aan deze enquête en bent vrij om te stoppen als je niet langer mee wilt doen. Het invullen van deze vragenlijst duurt ongeveer 5-10 minuten.

Alvast bedankt voor je medewerking!

Met vriendelijke groet,

Dayenne Buist

[E-mailadres onderzoeker]

Door op de onderstaande knop te drukken bevestig je dat je begrijpt waar het onderzoek voor is en dat je deelname vrijwillig is.

Ja, ik doe mee

Deel A Eigen ervaringen met seksuele intimidatie in de openbare ruimte.

Het eerste deel van de vragenlijst gaat over seksuele intimidatie in de openbare ruimte. We willen graag weten je hier zelf in de afgelopen 2 jaar ervaring mee hebt gehad binnen Enschede, en zo ja op welke manier. Het gaat hierbij niet om gedrag waar je getuige van was, maar gedrag dat op jou was gericht.

Hoe vaak ben je in de afgelopen 2 jaar ergens in Enschede in de openbare ruimte:

Geef alsjeblieft op iedere regel antwoord. Als het je vaker is overkomen, maar je weet niet precies meer hoe vaak, geef dan een schatting.

	Nooit	1 of 2 keer	3-10 keer	Vaker dan 10 keer
... nagefloten?	☐	☐	☐	☐
... nagesist of - geklakt (bijvoorbeeld 'psssst', klakgeluid)?	☐	☐	☐	☐
... nagestaard?	☐	☐	☐	☐
...nageroepen met seksueel getinte opmerkingen (bijvoorbeeld Hé schatje/lekkerding)?	☐	☐	☐	☐
...nageroepen met seksueel getinte beledigingen (bijvoorbeeld slet/hoer/homo)?	☐	☐	☐	☐
... om seks gevraagd?	☐	☐	☐	☐
...achterna gelopen?	☐	☐	☐	☐
... in het nauw gedreven met seksuele bedoelingen?	☐	☐	☐	☐
... ongewenst aangeraakt?	☐	☐	☐	☐

Neem een incident in Enschede in gedachten dat jij je nog goed kunt herinneren en gebruik de volgende vragen om te beschrijven wat er gebeurde.

Om welke vorm van seksuele intimidatie ging het?

Je mag hier meerdere antwoorden aankruisen.

- Nagefloten worden
 - Nagesist of -geklakt worden
 - Nagestaard worden
 - Nageroepen worden met seksueel getinte opmerkingen
 - Nageroepen worden met seksueel getinte beledigingen
 - Om seks gevraagd worden
 - Achterna gelopen worden
 - In het nauw gedreven worden met seksuele bedoelingen
 - Ongewenst aangeraakt
 - Anders, namelijk:
-

Waar vond het incident plaats?

- In mijn eigen buurt
- In een winkelgebied
- In een uitgaansgebied
- Op een drukke weg of druk plein

- In een drukbezocht park
 - In een stil park
 - In het openbaar vervoer
 - Bij een halte van het openbaar vervoer
 - Rond mijn school- of werkplek
 - Anders, namelijk:
-

In welke wijk/omgeving vond het incident plaats?

Als je het niet precies weet, probeer dan een schatting te maken. Als het in de binnenstad was, noem dan ook het gebied of de straat. Als je dat niet meer weet, mag je het invulveld open laten.

- Binnenstad (city): _____
- Lasonder-Zeggelt
- Laares
- De Bothoven
- Hogeland Noord
- Getfert
- Veldkamp-Getfert west
- Horstlanden-Stadsweide
- Boddenkamp
- Tweekelerveld
- Enschede-Noord-UT
- Ribbelt-Stokhorst

- Hogeland-Velve
- Enschede-Zuid
- Boswinkel-Stadsveld
- Industriegebieden
- Anders, namelijk: _____

Hoe laat gebeurde het?

- Overdag (07:00 uur tot 16:00 uur)
- Vooravond (16:00 uur tot 20:00 uur)
- Avond (20:00 uur tot 00:00 uur)
- 's Nachts (00:00 uur tot 07:00 uur)

In welk seizoen vond dit incident plaats?

- Winter
- Lente
- Zomer
- Herfst

Was de dader of waren de daders alleen of in een groep?

- Alleen
- 1 dader in een groep
- Meerdere daders in een groep

In welke leeftijdscategorie viel(en) de dader(s) van dit incident?

Als je het niet precies weet, probeer dan een schatting te maken.

- Jonger dan 12 jaar
- 12-18 jaar
- 18-25 jaar
- 25-35 jaar
- 35-45 jaar
- Ouder dan 45 jaar
- Weet ik niet meer

Wat was het geslacht van de pleger(s)?

- Man
- Vrouw
- Zowel mannen als vrouwen
- Weet ik niet meer

Was de dader of waren de daders bekenden of onbekenden?

- Bekend
- Onbekend

Deel B Reactie op seksuele intimidatie in de openbare ruimte *Dit deel van de vragenlijst gaat over de reacties die de seksuele intimidatie die je hebt meegemaakt bij je opriep. Als je meerdere situaties hebt meegemaakt, probeer dan aan te geven wat je meestal deed en/of voelde.*

Hoe reageerde je op het moment dat je te maken kreeg met seksuele intimidatie in de openbare ruimte?

Je mag hier meerdere antwoorden aankruisen.

- Ik lachte erom/maakte grappen
- Ik begon een gesprek met de daders(s)
- Ik negeerde het
- Ik zei dat ik er niet van gediend was
- Ik maakte een afwijzend gebaar of ik keek afwijzend
- Ik liep zo snel mogelijk door
- Ik liep een andere route dan ik van plan was
- Ik zocht steun of hulp bij andere aanwezigen
- Ik deed alsof ik telefoneerde of ik belde een bekende
- Ik belde de politie
- Ik pakte iets wat als wapen kan dienen
- Anders, namelijk: _____

Welk gevoel kreeg je toen je te maken kreeg met seksuele intimidatie in de openbare ruimte? *Je mag hier meerdere antwoorden aankruisen.*

- Ik voelde me gevleid
- Het deed me niks

- Het maakte mij aan het lachen
- Ik was geïrriteerd
- Ik was boos
- Ik voelde me ongemakkelijk
- Ik voelde me onveilig of bang
- Ik voelde me onzeker over mijn uiterlijk
- Anders, namelijk: _____

Deel C Melden van seksuele intimidatie *Dit blok gaat het melden van seksuele intimidatie bij de politie of andere instanties.*

In deel A heb je aangegeven wel eens seksuele intimidatie in de openbare ruimte te hebben meegemaakt. Heb je dit toen gemeld bij de politie of een andere instantie (bijvoorbeeld stadswacht, straatcoaches, horecasurveillant, schoolleiding, beveiligers)?

- Ja, in alle gevallen
- Ja, maar niet altijd
- Nooit

Waar heb je dit gemeld?

- Bij de politie
- Bij het centrum seksueel geweld
- Bij de school of universiteit
- Bij de beveiliging van een winkel
- Bij een toezichthouder op straat
- Bij een horecasurveillant/beveiligers
- Anders, namelijk: _____

Wat is de reden dat je nooit bij de politie of een andere instantie gemeld hebt dat je zelf dit soort seksuele intimidatie hebt meegemaakt? *Je mag hier meerdere antwoorden aankruisen.*

- Ik denk dat dat geen zin heeft
- Dat kost te veel tijd of moeite
- Ik vind het niet ernstig genoeg
- Het is ter plekke opgelost

- Ik had het misschien zelf uitgelokt
- Ik was onder invloed van alcohol en/of drugs
- Ik wil de dader niet in de problemen brengen
- Ik schaam me voor wat er is gebeurd
- Ik wil niet dat mijn familie erachter komt dat dit mij is overkomen
- Vanwege de reactie van de dader als hij het zou merken
- Anders, namelijk _____

Wat is de reden dat je niet altijd bij de politie of een andere instantie gemeld hebt dat je zelf dit soort seksuele intimidatie hebt meegemaakt? *Je mag hier meerdere antwoorden aankruisen.*

- Ik denk dat dat geen zin heeft
- Dat kost te veel tijd of moeite
- Ik vind het niet ernstig genoeg
- Het is ter plekke opgelost
- Ik had het misschien zelf uitgelokt
- Ik was onder invloed van alcohol en/of drugs
- Ik wil de dader niet in de problemen brengen
- Ik schaam me voor wat er is gebeurd
- Ik wil niet dat mijn familie erachter komt dat dit mij is overkomen

- Vanwege de reactie van de dader als hij het zou merken
- Anders, namelijk _____

Wat was voor jou een reden of wat zou voor jou een reden zijn om seksuele intimidatie op straat te melden? *Je mag hier meerdere antwoorden aankruisen.*

- Ik wil dat de pleger gestraft wordt
- Ik wil mijn verhaal kunnen vertellen
- Ik wil voorkomen dat het bij een ander gebeurt
- Ik wil dat er meer toezicht komt op straat
- Ik wil laten zien dat ik het afkeur
- Ik wil laten zien dat het een probleem is in Enschede
- Anders, namelijk: _____

Hoe is de melding afgehandeld? *Je mag hier meerdere antwoorden aankruisen.*

- Er is niets met de melding gebeurd
- De dader(s) is/zijn aangesproken op hun gedrag
- De politie of stadswachten zijn meer gaan surveilleren
- Er is een aangifte opgenomen en proces verbaal opgemaakt
- De dader(s) is/zijn gepakt
- De dader(s) is/zijn bestraft
- Weet ik niet
- Anders, namelijk: _____

In hoeverre ben je tevreden met de manier waarop deze melding is afgehandeld?

- Zeer tevreden
- Enigszins tevreden
- Niet tevreden en niet ontevreden
- Enigszins ontevreden
- Zeer ontevreden

Wat zou de gemeente Enschede volgens jou kunnen doen om te zorgen dat er meer meldingen worden gedaan van seksuele intimidatie?

Deel D Demografische gegevens *Het laatste deel van de vragenlijst gaat over jezelf. Wees gerust, de informatie is anoniem en vertrouwelijk. We willen alleen wat algemene achtergrondinformatie en hoeven niet te weten wie je bent.*

Wat is je geslacht?

Man

Vrouw

Anders, namelijk: _____

Wat is je leeftijd?

Wat is je etnische achtergrond (waar komt je familie oorspronkelijk vandaan)?

- Nederlands
- Turks
- Marokkaans
- Surinaams
- Antilliaans
- Anders, namelijk: _____

Wat is je seksuele geaardheid?

- Heteroseksueel
- Homoseksueel
- Lesbisch
- Biseksueel
- Panseksueel
- Aseksueel
- Anders, namelijk: _____
- Zeg ik liever niet

Afsluiting

Hartelijk dank voor het invullen van deze vragenlijst. We gaan met jouw antwoorden aan de slag. Als je nog informatie wilt ontvangen over de uitkomsten van dit onderzoek, laat dan hieronder je e-mailadres achter:

Als je nog opmerkingen hebt voor de gemeente Enschede over seksuele intimidatie in de openbare ruimte, kun je die hieronder achterlaten:

Poster controle conditie

Poster interventie conditie

Bijlage C

Vignettes studie 2

Hieronder staan enkele situaties beschreven waarin je je seksueel lastig gevallen kunt voelen. De vraag is of je geneigd zou zijn om er wel of geen actie tegen te ondernemen, bijvoorbeeld door het door te geven dit te melden bij het Meldpunt Seksuele Intimidatie.

Geef bij elke situatie op de slider aan hoe je het meest geneigd bent te reageren.

Situatie 1

Je loopt over straat met een vriendin en wordt nageroepen en -gefloten door een onbekende. Niet cool! Jij vindt dat hier iets aan gedaan moet worden, maar volgens jouw vriendin is dit niet meer dan onschuldig en gaat handhaving hier echt niks aan doen.

	Het loont de moeite niet om dit te melden	Als je dit niet meldt, verandert er nooit wat					
	1	2	3	4	5	6	7
Jouw reactie							

Situatie 2

De clubs zijn weer open! En tijdens het stappen kom je enkele vrienden van werk tegen. Eén van jouw vriendinnen heeft haar broer meegenomen en hij biedt jou een drankje aan. Aan de bar zegt hij tegen jou: 'Vanavond ga jij met mij mee' en wanneer jij aangeeft dat je het daar niet mee eens bent zegt hij dat je je niet zo moet aanstellen en blijft hij aandringen.

	Ik zoek hulp bij anderen om hem uit de buurt te houden	Ik ga er niet keihard tegenin om een scène te voorkomen					
	1	2	3	4	5	6	7
Jouw reactie							

Situatie 3

De terrassen zijn weer open en je haast je naar de stad voor een drankje. Onderweg naar het centrum kom je langs een groepje jongeren. Een jongen maakt zich los van de groep en komt naast je lopen. Hij vraagt waar je naartoe gaat en of hij met je mee mag. Jij zegt van nee, maar hij blijft aandringen: 'Ik mag toch wel je nummer, slet?'. Jij loopt gauw door. Bij het terras aangekomen vertel jij je vrienden wat er is gebeurd en er ontstaat een discussie. Niemand weet eigenlijk of dit valt onder seksuele intimidatie of niet.

Als het onderling al zo'n twijfelgeval is, moet je er geen melding van maken

Voor de zekerheid zou je dit moeten melden

1 2 3 4 5 6 7

Jouw reactie	
--------------	---

Situatie 4

Jij bent aan het genieten op de dansvloer. Het liefst dans je tot in de late uurtjes, maar nadat jij een hand op je billen hebt gevoeld heb je er opeens niet zoveel zin meer in. Het is druk in de zaal en je weet niet precies wie het is geweest. Je kan zo snel ook geen medewerker ontdekken. Jij wilt weg en zegt je vrienden gedag, want zij willen nog even blijven hangen.

Ik laat het er nu bij, er is toch niemand die je erover kunt aanspreken

Je moet er iets aan doen, anders blijft dit soort gedrag onbestraft

1 2 3 4 5 6 7

Jouw reactie	
--------------	--

Bijlage D**Kwalitatieve data studie 1****Tabel 1***Thema's Reactie op Seksuele Intimidatie op Straat*

Thema	Frequentie
Wegfietsen	4
Van plek veranderen/ontwijken	2
Doen alsof je iets controleert op je telefoon	1
Uitschelden	1

Tabel 2*Gevoel na Seksuele Intimidatie op Straat*

Thema	Frequentie
Hulpeloos	1
Onzeker over handelen	1
Twijfel eigen bijdragen gebeurtenis	1

Tabel 3*Thema's Redenen Niet Melden*

Thema	Frequentie
Wordt niet serieus genomen	1
Onbekend wat gemeld mag worden	2
Heeft geen zin/wordt niks mee gedaan	3
Niemand aanwezig om aan te spreken	2
Gebeurt te vaak/teveel moeite	3
Moeilijk te bewijzen	2

Tabel 4*Thema's Redenen Wel Melden*

Thema	Frequentie
Bewustwording	1
Willen graag een oplossing voor gevoelens van onveiligheid	2

Tabel 4*Thema's Aanbevelingen Beleid Tegen Seksuele Intimidatie in de Openbare Ruimte*

Thema	Frequentie
Laten blijken dat het serieus wordt genomen	4
Meer controle/toezicht op straat	13
Campagne voeren	3
Bespreekbaar maken	4
Melden laagdrempelig maken	5

Duidelijk maken wat gemeld kan worden	3
Educatie	2
Politie/handhavers opleiden hoe om te gaan met meldingen	1
Duidelijk maken wat er met een melding wordt gedaan	1
Straffen/meer bevoegdheden politie/handhaving	1